

ДИКИЙ ІНТЕЛЕКТ

Кабан у лісі (автор: А.-Т. Башта)

Озброєний іклами, хитрий і відважний самотній самець дикого кабана – одна з найрозумніших тварин наших лісів.

З-поза закруту глибокого, підмоклого яру з'явився чоловік із собакою. Пес раптом голосно загавкав і кинувся до заглибини під кущем. Звідти вискочив темний звір. Дикий кабан, масою приблизно 150 кг, блискавично зорієнтувався і рушив на пса. Атакуючий став атакваним! Сутичка була короткою: обидва, однаково налякані, дали драпака в різні сторони. Чоловік навіть не встиг злякатися та здивуватися.

Зустрічі кабанів і людей неминучі – люди ходять до лісу по гриби, ягоди чи просто прогулятися. А кабани охоче шукають корм на полях, заходять навіть на окраїни великих міст. А буває шокують містян, простуючи на світанку вулицю.

У великих парках багатьох міст Європи кабани чудово почуваються. Наприклад, у Берліні живе приблизно 4 тисячі особин дикого кабана. У пошуках корму вони можуть долати 20 км, тобто пройти весь Берлін упоперек.

Ці аборигени лісових угідь чудово пристосувалися до світу, зміненого людиною. Поля картоплі та кукурудзи вони трактують як свою їдальню, лани високого збіжжя – як місця для відпочинку. Не дивно, що селяни та фермери недолюблюють цих тварин.

Дикі кабани колись були активні і вдень, і вночі. У наш час вони навчилися виходити на пошуки їжі переважно після сутінків, коли зустріч з людиною є менш імовірною. Удень сплять, сховавшись у хащах і чагарниках. Вміють майстерно пробиратися крізь густі зарості за-

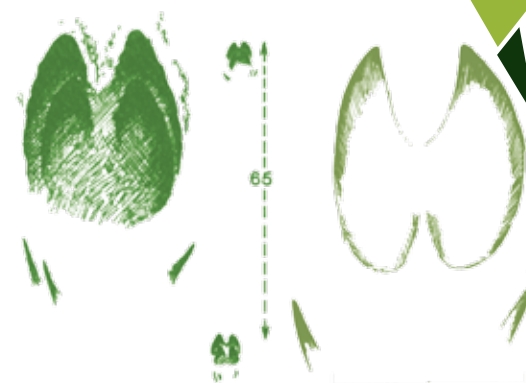
Самець

Щетина, зліплена живицею і болотом, – надійний захист (автор: А.-Т. Башта)

Слід дикого кабана на піску (автор: А.-Т. Башта)

вдяки видовженій формі тіла, твердій шкірі та жорсткій шерсті. Люблять „оздоровлюватися“: регулярно відвідують ями з болотом – „купалища“ і труться об стовбури хвойних дерев (сосен чи ялин), смола яких склеює шерсть. Тому зазвичай кабан вкритий таким собі захисним панциром зі щетини, зліпленої болотом і живицею. Це його універсальний захист від спеки, холоду, комах і гострих гілок.

Панцир допомагає також в період гону, коли самці змагаються за самок. Зазвичай гін триває від листопада до січня. Між запальними конкурентами відбуваються досить жорстокі бої. Самці мають для цього відповідне озброєння – видовжені ікла на верхній та нижній щелепах. Ікла прилягають одне до одного так, що з ростом зубів їхні краї взаємно гостряться. У дорослих самців ікла досягають 30 см. Ікла самок значно менші. Різниця між особинами різних статей помітна також у будові тіла та його масі – у самців 150–250 кг (бувають і більші – понад 400 кг), натомість маса самки – не більше 150 кг.

Порося-смугастик. Таке забарвлення шерсті дозволяє йому добре маскуватися (автор: А.-Т. Башта)

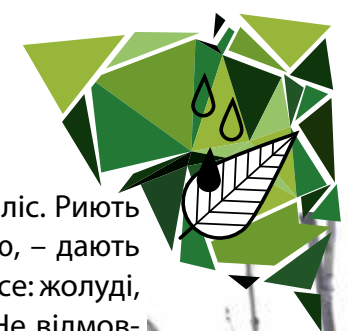

Змагання (бої під час гону) супроводжуються пронизливим кувіканням, голосним „гавканням“, мурканням та іншими звуками, що створюють своєрідний комунікаційний код. Мисливці переконані, що кабани за допомогою звукових сигналів здатні добре порозумітися, наприклад, вибрати місце наступної зустрічі. Роздратовані льохи гарчать, як великі пси, видають також спеціальний вид фуркання, застерігаючи поросят від небезпеки. Смугастий молодняк, чуючи голос матері, припадає до землі, затаюється і чекає на сигнал відміни тривоги.

Кабаняче потомство з'являється на світ навесні, в березні або квітні. Льохи віддано оберігають його, у разі небезпеки відважно атакують будь-якого хижака. Малята народжуються з масою 15–30 кг, але швидко ростуть і встановлюють між собою ієрархію:

Смерека, об яку труться кабани (автор: А.-Т. Башта)

кожне має на череві матері „свій” сосок і тільки з нього ссе молоко. Дорослішають після 18-ти місяців життя. Для більшої безпеки кілька самок з молодняком зазвичай формують спільні стада, в яких верховодить найбільш досвідчена льоха.

Без сумніву, дикі кабани є одними з найрозумніших створінь, що живуть у наших лісах. Вони досить хитрі. Легендарною є їхня здатність до уникання засідок і долаття різних перешкод, встановлених, наприклад, на шляху до картопляного поля чи дозріваючого збіжжя. Допомагають їм у цьому добре розвинені органи чуття – насамперед нюх, а також слух (зір мають порівняно слабкий). Кабани швидкі й спритні, добре скачуть і навіть плавають (спостерігали, як вони вплав долали понад 7 км між островами на озерах!).

Історія вирощування свиней людиною досить давня: вже понад 7 тисяч років вони є не тільки об’єктом полювання, а й домашніми тваринами. Однак їх вигодовують не лише заради м’яса. Свині незамінні для пошуку грибів-трюфелів, а також для полювання. Вони можуть служити в поліції та допомагати в пошуку наркотиків і вибухових речовин. Стародавнім єгиптянам кабани ставали у пригоді під час сівби: люди гнали перед собою тварин, кидаючи насіння в їхні сліди – ідеальні з точки зору глибини і відстані.

На перший погляд дикі кабани дуже відрізняються від домашніх свиней. Але вони належать до одного виду і можуть вільно схрещуватися між собою. Люди давно використовували цей факт, щоб „зміцнити” стадо.

Шукаючи поживи, кабани допомагають вирощувати ліс. Риють і розпушують ґрунт, перемішуючи гниле листя із землею, – дають можливість проростати насінню дерев. Що шукають? Та все: жолуді, букові горішки, пагони й корені рослин, ягоди, горіхи. Не відмовляться також від корму тваринного походження: з апетитом полачують личинками і лялечками комах, гусінню, зменшуючи чисельність місцевих популяцій шкідників лісу. Тому лісники, на відміну від фермерів, шанують кабанів.

Люди завжди неоднозначно ставилися до диких кабанів. Ці тварини викликали в них захоплення і подив – сильні, розумні, повні життєвих сил, символ плодючості й щастя. Зображеннями диких кабанів колись навіть оздоблювали церкви й костели. Водночас кабани викликали занепокоєння – загрозливий „чорний звір”, що ховається в темних закутках лісу, живиться „нечистотами”, його нерідко пов’язували з дияволом. Відлунням тих вірувань є заборона споживання м’яса диких і домашніх свиней у деяких релігіях (хоча це має, імовірно, прагматичне пояснення: тварини переносять небезпечних для людей паразитів).

Без сумніву, вони імпонують своєю здатністю до виживання, пристосуванням до нових умов. Завдяки цьому ми і зараз інколи можемо побачити диких кабанів поруч зі своїм житлом.

Башта Андрій-Тарас Вікторович,
старший науковий співробітник
Інституту екології Карпат
НАН України,
кандидат біологічних наук

